

การศึกษาสถานการณ์และความต้องการของการพัฒนารูปแบบเมืองที่เป็นมิตร ต่อผู้สูงอายุในพื้นที่เทศบาลนครสุราษฎร์ธานี

A Study of the Situation and Needs for Age-friendly City Development in Surat Thani Municipality

กนกกุล เพชรอุทัย

Kanokkul Phetuthai

สาขาวิศวกรรมสังคมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี จ. สุราษฎร์ธานี 84100

Department of Social Innovation for Sustainable Development, Faculty of Humanities and Social Sciences, Suratthani

Rajaphat University, Surat Thani 84100, Thailand

Corresponding author: E-mail: Kanokkul.phe@sru.ac.th

(Received: June 9, 2025; Revised: November 3, 2025; Accepted: December 9, 2025)

Abstract: This research aims to examine the current situation and needs for development of an age-friendly city model in Surat Thani Municipality. The study comprises three specific objectives: first, to investigate the existing situation of facilities and services for older adults; second, to explore the needs of older adults regarding urban development; and third, to propose approaches for developing an age-friendly city model in Surat Thani Municipality. The research employs a mixed-methods approach, collecting quantitative data from 391 older adults aged 60 years and above residing within Surat Thani Municipality through questionnaires and qualitative data through in-depth interviews with 14 key informants, including older adult representatives, community leaders, and government officials. The findings reveal that the current situation of age-friendly urban development in Surat Thani Municipality is at a moderate level (mean = 3.24), with healthcare and community services demonstrating the highest level of development, while transportation and outdoor public spaces show the lowest level of development. The primary needs of older adults include accessible public transportation systems, barrier-free public spaces, affordable housing modifications, and inclusive opportunities for participation. The proposed development model emphasizes four critical dimensions: physical infrastructure improvement, social participation enhancement, healthcare service accessibility, and promotion of digital inclusion for older adults.

Keywords: Need, model development, elderly friendly city

บทคัดย่อ: การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสถานการณ์และความต้องการของการพัฒนารูปแบบเมืองที่เป็นมิตรต่อผู้สูงอายุในพื้นที่เทศบาลนครสุราษฎร์ธานี โดยมีวัตถุประสงค์เฉพาะ 3 ประการ คือ 1) ศึกษาสถานการณ์ปัจจุบันของสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการสำหรับผู้สูงอายุ 2) ศึกษาความต้องการของผู้สูงอายุในการพัฒนาเมือง และ 3) เสนอแนวทางการพัฒนารูปแบบเมืองที่เป็นมิตรต่อผู้สูงอายุ ใช้วิธีการวิจัยแบบผสมผสาน เก็บข้อมูลเชิงปริมาณจากผู้สูงอายุ 60 ปีขึ้นไป จำนวน 391 คน และเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 14 คน ผลการวิจัยพบว่าสถานการณ์ปัจจุบันอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย = 3.24) โดยด้านการบริการสุขภาพและชุมชนมีการพัฒนามากที่สุด ส่วนด้านการขนส่งและพื้นที่สาธารณะภายนอกมีการพัฒนาน้อยที่สุด ความต้องการหลักของผู้สูงอายุ ได้แก่ ระบบขนส่งสาธารณะที่เข้าถึงได้ พื้นที่สาธารณะปราศจากอุปสรรค ที่อยู่อาศัยราคาเหมาะสม และโอกาสมมีส่วนร่วม

รูปแบบการพัฒนาที่เสนอมุ่งเน้น 4 มิติ คือ การปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานทางกายภาพ การเสริมสร้างการมีส่วนร่วมทางสังคม การเข้าถึงบริการสุขภาพ และการส่งเสริมการเข้าถึงดิจิทัล

คำสำคัญ: ความต้องการ การพัฒนารูปแบบ เมืองที่เป็นมิตรต่อผู้สูงอายุ

คำนำ

สังคมไทยกำลังเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะการเพิ่มขึ้นของสัดส่วนประชากรผู้สูงอายุ ซึ่งเป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นทั่วโลก สำหรับประเทศไทย มีการคาดการณ์ว่าจะเข้าสู่สังคมสูงวัยระดับสมบูรณ์ (aged society) ในปี พ.ศ. 2566 โดยจะมีสัดส่วนประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไปมากกว่าร้อยละ 20 ของประชากรทั้งประเทศ (Dorling, 2021) ปรากฏการณ์ดังกล่าวส่งผลให้เกิดความท้าทายในการวางแผนและพัฒนาเมืองให้สามารถรองรับและตอบสนองต่อความต้องการของประชากรผู้สูงอายุที่มีจำนวนเพิ่มมากขึ้น การเพิ่มขึ้นของประชากรผู้สูงอายุไม่เฉพาะในพื้นที่เมืองขนาดใหญ่เท่านั้น แต่ยังพบในเมืองขนาดกลางและเมืองรองด้วย จากการศึกษาของ Nonthanam and O-in (2025)

ในพื้นที่กรุงเทพมหานคร พบว่าจำนวนผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา โดยเฉลี่ยเพิ่มขึ้นร้อยละ 3.81 ต่อปี แนวคิดเรื่อง "เมืองที่เป็นมิตรต่อผู้สูงอายุ" (age-friendly city) เป็นแนวคิดที่องค์การอนามัยโลกได้พัฒนาขึ้นในปี ค.ศ. 2007 โดยมีเป้าหมายเพื่อส่งเสริมให้เมืองต่าง ๆ ปรับปรุงสภาพแวดล้อมและบริการให้เอื้อต่อการใช้ชีวิตของผู้สูงอายุ (World Health Organization, 2007) แนวคิดนี้ครอบคลุมการพัฒนาใน 8 ด้าน ได้แก่ พื้นที่สาธารณะและอาคาร การขนส่ง ที่อยู่อาศัย การมีส่วนร่วมในสังคม การเคารพและการยอมรับในสังคม การมีส่วนร่วมในการทำงานและกิจกรรมพลเมือง การสื่อสารและข้อมูลข่าวสาร และบริการสุขภาพและบริการชุมชน (Plouffe and Kalache, 2010)

ในประเทศไทย ได้มีการนำแนวคิดเมืองที่เป็นมิตรต่อผู้สูงอายุมาปรับใช้ในหลายพื้นที่ โดย

มุ่งเน้นการพัฒนากระบวนขนส่งสาธารณะที่เข้าถึงได้ง่าย การปรับปรุงพื้นที่สาธารณะให้ปลอดภัย และการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางสังคมของผู้สูงอายุ อย่างไรก็ตาม การพัฒนาเมืองที่เป็นมิตรต่อผู้สูงอายุในประเทศไทยยังคงเผชิญกับความท้าทายหลายประการ โดยเฉพาะในพื้นที่ต่างจังหวัดที่อาจมีข้อจำกัดด้านงบประมาณและความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการออกแบบเมืองเพื่อผู้สูงอายุ

จังหวัดสุราษฎร์ธานีเป็นจังหวัดขนาดใหญ่ในภาคใต้ของประเทศไทย และมีแนวโน้มการเพิ่มขึ้นของประชากรผู้สูงอายุเช่นเดียวกับจังหวัดอื่น ๆ ข้อมูลของสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดสุราษฎร์ธานี ในปี พ.ศ. 2563 พบว่า เทศบาลนครสุราษฎร์ธานีมีประชากรสูงอายุคิดเป็นร้อยละ 15.8 ของประชากรทั้งหมดในเขตเทศบาล และมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง (Surat Thani Provincial Public Health Office, 2020)

แม้ว่าในพื้นที่จะมีการดำเนินกิจกรรมเพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุอย่างต่อเนื่อง อาทิ การจัดตั้งชมรมผู้สูงอายุ การจัดโรงเรียนผู้สูงอายุ การดำเนินงานศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตและส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุ และการปรับปรุงบ้านสำหรับผู้สูงอายุ และคนพิการให้มีความปลอดภัย แต่จากการสำรวจเบื้องต้นพบว่า ผู้สูงอายุในพื้นที่ยังคงมีความต้องการที่สำคัญหลายประการ โดยเฉพาะการเข้าถึงบริการสาธารณะที่มีความสะดวกและเหมาะสม ระบบขนส่งสาธารณะที่ตอบสนองต่อข้อจำกัดด้านการเคลื่อนไหวของผู้สูงอายุ และพื้นที่สาธารณะที่ได้รับ การปรับปรุงให้เอื้อต่อการใช้งานของผู้สูงอายุอย่างแท้จริง

ดังนั้น การวิจัยนี้จึงมุ่งศึกษาสถานการณ์และความต้องการของการพัฒนารูปแบบเมืองที่เป็นมิตรต่อผู้สูงอายุในพื้นที่เทศบาลนครสุราษฎร์ธานี เพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนาที่สอดคล้องกับความต้องการ

ต้องการที่แท้จริงของผู้สูงอายุในพื้นที่ และสามารถนำไปสู่การพัฒนาเมืองที่เป็นมิตรต่อผู้สูงอายุได้อย่างเป็นรูปธรรมและยั่งยืน

อุปกรณ์และวิธีการ

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (mixed methods research) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ (quantitative research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) การวิจัยเชิงปริมาณใช้เพื่อสำรวจสถานการณ์ปัจจุบันและวัดระดับความต้องการของผู้สูงอายุที่มีต่อการพัฒนาเมืองที่เป็นมิตรในด้านต่าง ๆ ขณะที่การวิจัยเชิงคุณภาพใช้เพื่อศึกษาความต้องการเชิงลึก ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงาน รวมถึงแนวทางการพัฒนารูปแบบเมืองที่เป็นมิตรต่อผู้สูงอายุในพื้นที่เทศบาลนครสุราษฎร์ธานีอย่างเหมาะสมและยั่งยืน

ระยะเวลาในการวิจัย

การวิจัยนี้ดำเนินการระหว่างเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2567 ถึง เดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2568 รวมระยะเวลา 12 เดือน

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้สูงอายุที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป ที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลนครสุราษฎร์ธานี จังหวัดสุราษฎร์ธานี จำนวน 12,456 คน (Surat Thani Municipality, 2021) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณคำนวณโดยใช้สูตรของ Yamane (1973) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% ค่าความคลาดเคลื่อนไม่เกิน 5% ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 391 คน ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลเพิ่มเติมอีกร้อยละ 10 คิดเป็น 40 ชุด เพื่อป้องกันการสูญหายหรือความไม่สมบูรณ์ของข้อมูล ทำให้มีการเก็บข้อมูลทั้งสิ้น 431 ชุด และคัดเลือกเฉพาะข้อมูลที่สมบูรณ์ครบถ้วนจำนวน 391 ชุดมาใช้ในการวิเคราะห์ วิธีการสุ่มตัวอย่างใช้แบบหลายขั้นตอน (multi-stage sampling) โดยแบ่งเขตพื้นที่เทศบาลนครสุราษฎร์ธานีออกเป็น 4 เขต และสุ่มตัวอย่างตามสัดส่วนจำนวนผู้สูงอายุในแต่ละเขต จากนั้นทำ

การสุ่มตัวอย่างแบบสะดวก (convenience sampling) ในแต่ละเขตให้ได้จำนวนตามที่กำหนด

สำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (key informants) จำนวน 14 คน ประกอบด้วยตัวแทนผู้สูงอายุในชุมชนต่าง ๆ จำนวน 5 คน ผู้นำชุมชนจำนวน 3 คน เจ้าหน้าที่ภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเมืองและดูแลผู้สูงอายุ จำนวน 3 คน และผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาเมืองที่เป็นมิตรต่อผู้สูงอายุ จำนวน 3 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ คือ แบบสอบถาม (questionnaire) แบ่งออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่ 1) ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม 2) สถานการณ์ปัจจุบันของเมืองที่เป็นมิตรต่อผู้สูงอายุในพื้นที่เทศบาลนครสุราษฎร์ธานี ตามกรอบแนวคิดขององค์การอนามัยโลก 8 ด้าน และ 3) ความต้องการในการพัฒนาเมืองที่เป็นมิตรต่อผู้สูงอายุในพื้นที่เทศบาลนครสุราษฎร์ธานี แบบสอบถามส่วนที่ 2 และ 3 เป็นมาตราประมาณค่า (rating scale) 5 ระดับ กำหนดค่าคะแนน 5 4 3 2 และ 1 และแปลผลค่าเฉลี่ยเป็น 3 ระดับตามเกณฑ์ของ Best (1977) คือ 3.68–5.00 (สูง) 2.34–3.67 (ปานกลาง) และ 1.00–2.33 (ต่ำ)

เครื่องมือเชิงคุณภาพ คือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) ประเด็นคำถามเกี่ยวกับสถานการณ์ปัจจุบัน ความต้องการ และแนวทางการพัฒนาเมืองที่เป็นมิตรต่อผู้สูงอายุ การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือโดยผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ได้ค่าดัชนีความตรงเชิงเนื้อหา (CVI) เท่ากับ 0.94 และทดลองใช้กับกลุ่มที่มีลักษณะคล้ายกลุ่มตัวอย่าง 30 คน ได้ค่าความเชื่อมั่น (Cronbach's alpha coefficient) เท่ากับ 0.87

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยจำนวน 4 ท่าน ซึ่งเป็นบัณฑิตศึกษานวัตกรรมสังคมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน มีความรู้ด้านการวิจัยเชิงสำรวจและการทำงานกับผู้สูงอายุ โดย

ผู้วิจัยได้จัดประชุมเตรียมความพร้อมให้ผู้ช่วยวิจัยทำความเข้าใจวัตถุประสงค์การวิจัย แบบสอบถาม และแนวทางการเก็บข้อมูลอย่างมีจริยธรรม พร้อมมอบหมายหน้าที่ให้ผู้ช่วยวิจัยแต่ละท่านรับผิดชอบพื้นที่ชุมชนละ 2-3 ชุมชน ลงพื้นที่เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุในเขตเทศบาลนครสุราษฎร์ธานี จำนวน 391 คน โดยการอธิบายวัตถุประสงค์ของการวิจัยและขออนุญาตเก็บข้อมูล จากนั้นให้ผู้ตอบแบบสอบถามตอบตามความเป็นจริง กรณีที่ผู้สูงอายุไม่สามารถอ่านหรือเขียนได้ จำนวน 47 คน คิดเป็นร้อยละ 12.02 ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยอ่านข้อคำถามให้ฟังและบันทึกคำตอบตามที่ผู้สูงอายุตอบ ส่วนผู้สูงอายุที่สามารถอ่านเขียนได้เอง จำนวน 344 คน คิดเป็นร้อยละ 87.98 ตอบแบบสอบถามด้วยตนเอง

การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยติดต่อประสานงานกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญทั้ง 14 คน เพื่อขอสัมภาษณ์ โดยอธิบายวัตถุประสงค์ของการวิจัยและขออนุญาตบันทึกเสียงการสัมภาษณ์ การเลือกสถานที่สัมภาษณ์คำนึงถึงความสะดวกและความเป็นส่วนตัวของผู้ให้ข้อมูล โดยให้ผู้ให้ข้อมูลเลือกสถานที่ที่รู้สึกสะดวกและสบายใจ ได้แก่ บ้านของผู้ให้ข้อมูล สำนักงานชุมชน ศาลาประชาคม หรือห้องประชุมของเทศบาลนครสุราษฎร์ธานี ซึ่งเป็นสถานที่เงียบสงบ เอื้อต่อการสนทนาและการบันทึกข้อมูลอย่างมีคุณภาพ การสัมภาษณ์ใช้เวลาประมาณ 45-60 นาทีต่อคน

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ใช้โปรแกรม SPSS version 26.0 วิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนา (descriptive statistics) ได้แก่ ความถี่ (frequency) ร้อยละ (percentage) ค่าเฉลี่ย (mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation) ในการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม สถานการณ์ปัจจุบัน และความต้องการในการพัฒนาเมืองที่เป็นมิตรต่อผู้สูงอายุ

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) โดยนำข้อมูลจากการสัมภาษณ์มาจัดหมวดหมู่ตามประเด็นที่ศึกษา วิเคราะห์ความเชื่อมโยงของข้อมูล และตีความเพื่อหาข้อสรุป

การศึกษาค้นคว้านี้ได้รับการรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์จากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี วันที่ 18 พฤศจิกายน 2567 เลขที่ SRU-EC 2024/123 โดยผู้วิจัยดำเนินการตามหลักจริยธรรมการวิจัย 3 หลักการตามรายงาน Belmont (The National Commission for the Protection of Human Subjects of Biomedical and Behavioral Research, 1979) อย่างเคร่งครัด ได้แก่ 1) การเคารพในบุคคล (respect for persons) โดยการขอความยินยอมอย่างสมัครใจ (informed consent) และให้สิทธิถอนตัวได้ตลอดเวลา 2) การทำประโยชน์ (beneficence) โดยคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของผู้เข้าร่วมวิจัยและลดความเสี่ยงให้น้อยที่สุด และ 3) ความยุติธรรม (justice) โดยการคัดเลือกผู้เข้าร่วมวิจัยอย่างเป็นธรรมและไม่เปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคล

ผลการศึกษา

ผลการศึกษาแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

1. สถานการณ์ปัจจุบันของสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการสำหรับผู้สูงอายุในพื้นที่เทศบาลนครสุราษฎร์ธานี

พบว่า สถานการณ์ปัจจุบันของเมืองที่เป็นมิตรต่อผู้สูงอายุในพื้นที่เทศบาลนครสุราษฎร์ธานี โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย = 3.24) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านบริการชุมชนและสุขภาพ (ค่าเฉลี่ย = 3.54) รองลงมาคือ ด้านการมีส่วนร่วมทางสังคม (ค่าเฉลี่ย = 3.45) และด้านการเคารพและการยอมรับในสังคม (ค่าเฉลี่ย = 3.37) ตามลำดับ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ด้านการขนส่ง (ค่าเฉลี่ย = 2.89) ดังแสดง Table 1.

ผลการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ พบว่า สถานการณ์ของเมืองที่เป็นมิตรต่อผู้สูงอายุในพื้นที่เทศบาลนครสุราษฎร์ธานีมีการพัฒนาในหลายด้าน โดยเฉพาะด้านบริการสุขภาพและชุมชน ที่มีการจัดตั้งศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตและส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุ (ศพอส.) การให้บริการตรวจสุขภาพประจำปี และการเยี่ยมบ้านผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง ดังที่ตัวแทนเจ้าหน้าที่ภาครัฐท่านหนึ่ง (ทอ.02) กล่าวว่า “เทศบาลนครสุราษฎร์ธานีให้ความสำคัญกับการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุมาก มีการจัดตั้งคลินิกผู้สูงอายุในโรงพยาบาลสุราษฎร์ธานี และมีทีมหมอครอบครัวลงเยี่ยมบ้านผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงเป็นประจำ มีการจัดกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุในชุมชนต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง”

อย่างไรก็ตาม ด้านที่ยังเป็นปัญหาสำคัญของเมืองในการเป็นมิตรต่อผู้สูงอายุ คือ ด้านการ

ขนส่ง โดยผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ระบุว่า ระบบขนส่งสาธารณะในเขตเทศบาลนครสุราษฎร์ธานียังไม่เอื้อต่อการเดินทางของผู้สูงอายุ ทั้งในแง่ของจำนวนเส้นทางที่ไม่ครอบคลุม ความถี่ของการให้บริการ และการออกแบบยานพาหนะที่ไม่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุ ดังคำให้สัมภาษณ์ของผู้สูงอายุท่านหนึ่ง (ผสอ.05) ที่ว่า “การเดินทางเป็นปัญหาใหญ่สำหรับคนแก่อย่างพวกเรา รถสองแถวมีน้อย บางสายรอเป็นชั่วโมงกว่าจะมาสักคัน แล้วการขึ้นลงก็ลำบาก บันไดสูง ไม่มีราวจับ บางครั้งคนขับรถก็รีบ ไม่รอให้เราขึ้นให้มันคงก่อน” นอกจากนี้ ด้านพื้นที่สาธารณะและอาคารยังคงมีข้อจำกัดในการรองรับผู้สูงอายุ โดยเฉพาะทางเท้าที่ไม่เรียบ มีสิ่งกีดขวาง และขาดสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้สูงอายุ เช่น ม้านั่งพัก ห้องน้ำสาธารณะที่เข้าถึงได้ง่าย และป้ายสัญลักษณ์ที่มองเห็นได้ชัดเจน

Table 1. Current situation of age-friendly city features in Surat Thani Municipality

Dimensions	Mean	S.D.	Level
Outdoor spaces and buildings	3.15	0.82	Moderate
Transportation	2.89	0.94	Moderate
Housing	3.22	0.78	Moderate
Social participation	3.45	0.71	High
Respect and social inclusion	3.37	0.76	Moderate
Civic participation and employment	3.02	0.88	Moderate
Communication and information	3.30	0.82	Moderate
Community and health services	3.54	0.69	High
Overall	3.24	0.80	Moderate

2. ความต้องการของผู้สูงอายุในการพัฒนาเมืองที่เป็นมิตรต่อผู้สูงอายุในพื้นที่เทศบาลนครสุราษฎร์ธานี

พบว่า ความต้องการในการพัฒนาเมืองที่เป็นมิตรต่อผู้สูงอายุในพื้นที่เทศบาลนครสุราษฎร์ธานีโดยรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 4.27) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยความต้องการสูงสุด คือ ด้านการขนส่ง (ค่าเฉลี่ย = 4.58) รองลงมาคือ ด้านบริการชุมชนและสุขภาพ (ค่าเฉลี่ย = 4.45) และด้านพื้นที่สาธารณะและอาคาร (ค่าเฉลี่ย = 4.35) ตามลำดับ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยความต้องการต่ำสุด คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการทำงานและกิจกรรมพลเมือง (ค่าเฉลี่ย = 3.98) จากการสัมภาษณ์เชิงลึกพบว่า ความต้องการหลักของผู้สูงอายุในการพัฒนาเมืองที่เป็นมิตรต่อผู้สูงอายุในพื้นที่เทศบาลนครสุราษฎร์ธานี มีดังนี้

1. ด้านการขนส่ง ผู้สูงอายุต้องการระบบขนส่งสาธารณะที่เข้าถึงได้ง่าย ครอบคลุมทุกพื้นที่ในเขตเทศบาล มียานพาหนะที่ออกแบบเพื่อผู้สูงอายุโดยเฉพาะ เช่น พื้นรถเรียบ มีราวจับ และที่นั่งสำหรับผู้สูงอายุ รวมถึงพนักงานขับรถที่ได้รับการอบรมให้บริการผู้สูงอายุอย่างเหมาะสม ดังคำให้สัมภาษณ์ของผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาเมืองท่านหนึ่ง (ผช.01) ที่ว่า

“ระบบขนส่งสาธารณะเป็นหัวใจสำคัญของเมืองที่เป็นมิตรกับผู้สูงอายุ เพราะการเดินทางที่สะดวก

จะช่วยให้ผู้สูงอายุสามารถเข้าถึงบริการต่าง ๆ ได้ ลดการพึ่งพาลูกหลาน และส่งเสริมการมีส่วนร่วมในสังคม เทศบาลควรพัฒนาการรับส่งผู้สูงอายุโดยเฉพาะ หรือปรับปรุงระบบขนส่งสาธารณะที่มีอยู่ให้เอื้อต่อการใช้งานของผู้สูงอายุมากขึ้น”

2. ด้านพื้นที่สาธารณะและอาคาร ผู้สูงอายุต้องการให้มีการปรับปรุงทางเท้าให้เรียบ ไม่มีสิ่งกีดขวาง มีการติดตั้งราวจับและทางลาดในสถานที่สาธารณะ เพิ่มจำนวนม้านั่งพักในพื้นที่สาธารณะ และปรับปรุงห้องน้ำสาธารณะให้เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุ

3. ด้านบริการชุมชนและสุขภาพ ผู้สูงอายุต้องการการเข้าถึงบริการสุขภาพที่สะดวกและรวดเร็ว มีระบบการดูแลผู้สูงอายุที่บ้าน (home care) ที่มีประสิทธิภาพ และมีศูนย์ดูแลผู้สูงอายุในชุมชน

4. ด้านการสื่อสารและข้อมูลข่าวสาร ผู้สูงอายุต้องการช่องทางการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารที่หลากหลายและเหมาะสมกับวัย เช่น การประชาสัมพันธ์ผ่านเสียงตามสาย การจัดทำเอกสารที่มีตัวอักษรขนาดใหญ่ และการอบรมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศสำหรับผู้สูงอายุ

5. ด้านการมีส่วนร่วมทางสังคม ผู้สูงอายุต้องการพื้นที่สำหรับทำกิจกรรมร่วมกัน การจัดกิจกรรมที่เหมาะสมกับวัยและความสนใจ และการส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างคนต่างวัย ดังแสดง Table 2.

Table 2. Needs for age-friendly city development in Surat Thani Municipality

Dimensions	Mean	S.D.	Level
Outdoor spaces and buildings	4.35	0.67	High
Transportation	4.58	0.62	Highest
Housing	4.12	0.78	High
Social participation	4.27	0.71	High
Respect and social inclusion	4.15	0.80	High
Civic participation and employment	3.98	0.85	High
Communication and information	4.22	0.74	High
Community and health services	4.45	0.65	High
Overall	4.27	0.73	High

3. แนวทางการพัฒนารูปแบบเมืองที่เป็นมิตรต่อผู้สูงอายุในพื้นที่เทศบาลนครสุราษฎร์ธานี

จากผลการศึกษาศาสนาการณปัจจุบันและความต้องการของผู้สูงอายุ ผู้วิจัยได้เสนอแนวทางการพัฒนารูปแบบเมืองที่เป็นมิตรต่อผู้สูงอายุในพื้นที่เทศบาลนครสุราษฎร์ธานี ซึ่งประกอบด้วย 4 มิติหลัก ดังนี้

1. การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางกายภาพที่เป็นมิตรต่อผู้สูงอายุ (age-friendly physical infrastructure) มุ่งเน้นการปรับปรุงสิ่งแวดล้มทางกายภาพให้เอื้อต่อการใช้ชีวิตของผู้สูงอายุประกอบด้วย

1.1 การพัฒนาระบบขนส่งสาธารณะที่เข้าถึงได้ง่ายสำหรับผู้สูงอายุ เช่น การจัดให้มีรถรับส่งผู้สูงอายุโดยเฉพาะ (senior shuttle) การปรับปรุงรถสองแถวให้มีที่นั่งสำหรับผู้สูงอายุ และการอบรมพนักงานขับรถให้ตระหนักถึงความต้องการของผู้สูงอายุ

1.2 การปรับปรุงพื้นที่สาธารณะและทางเท้าให้ปลอดภัยและเข้าถึงได้ง่าย เช่น การทำทางเท้าให้เรียบ ไม่มีสิ่งกีดขวาง มีราวจับและทางลาดในจุดที่จำเป็น

1.3 การเพิ่มสิ่งอำนวยความสะดวกในพื้นที่สาธารณะ เช่น ม้านั่งพัก ห้องน้ำที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุ และป้ายสัญลักษณ์ที่มองเห็นได้ชัดเจน

1.4 การส่งเสริมที่อยู่อาศัยที่ปลอดภัยสำหรับผู้สูงอายุ เช่น การสนับสนุนการปรับปรุงที่อยู่อาศัยให้เหมาะสมกับผู้สูงอายุ และการพัฒนาที่อยู่อาศัยสำหรับผู้สูงอายุในราคาที่เหมาะสม

2. การส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางสังคมของผู้สูงอายุ (social participation of elderly) มุ่งเน้นการส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมและมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ประกอบด้วย

2.1 การจัดกิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุที่หลากหลายและตอบสนองความสนใจ เช่น กิจกรรมนันทนาการ กิจกรรมกีฬาและสุขภาพ และกิจกรรมทางวัฒนธรรม

2.2 การส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างคนต่างวัย เช่น การจัดกิจกรรมร่วมกันระหว่างเด็ก เยาวชน และผู้สูงอายุ

2.3 การสร้างพื้นที่สำหรับผู้สูงอายุในการทำกิจกรรมร่วมกัน เช่น ศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในชุมชน

2.4 การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุในการตัดสินใจเกี่ยวกับนโยบายและการพัฒนาเมือง

3. การพัฒนาระบบบริการสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุ (health services for elderly) มุ่งเน้นการจัดบริการสุขภาพที่ตอบสนองความต้องการของผู้สูงอายุประกอบด้วย

3.1 การพัฒนาระบบการดูแลผู้สูงอายุที่บ้าน (home care) ที่มีประสิทธิภาพ โดยทีมสหวิชาชีพ

3.2 การจัดตั้งคลินิกผู้สูงอายุในสถานพยาบาลทุกระดับ และการอำนวยความสะดวกในการเข้ารับบริการ

3.3 การส่งเสริมการดูแลสุขภาพตนเองของผู้สูงอายุ เช่น การให้ความรู้ด้านสุขภาพ การส่งเสริมการออกกำลังกายที่เหมาะสม

3.4 การพัฒนาระบบการดูแลผู้สูงอายุระยะยาว (long-term care) และการดูแลแบบประคับประคอง (palliative care)

4. การส่งเสริมการเข้าถึงดิจิทัลสำหรับผู้สูงอายุ (digital inclusion for elderly) มุ่งเน้นการลดช่องว่างดิจิทัลและส่งเสริมให้ผู้สูงอายุสามารถใช้เทคโนโลยีในชีวิตประจำวัน ประกอบด้วย

4.1 การจัดอบรมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศสำหรับผู้สูงอายุ เช่น การใช้สมาร์ทโฟน การใช้อินเทอร์เน็ต และการใช้แอปพลิเคชันต่าง ๆ

4.2 การพัฒนาแอปพลิเคชันสำหรับผู้สูงอายุโดยเฉพาะ เช่น แอปพลิเคชันสุขภาพ แอปพลิเคชันเรียกรถ และแอปพลิเคชันชุมชน

4.3 การจัดให้มีบริการให้คำปรึกษาด้านเทคโนโลยีสำหรับผู้สูงอายุ

4.4 การส่งเสริมการสื่อสารและการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารผ่านช่องทางที่หลากหลายและเหมาะสมกับผู้สูงอายุ

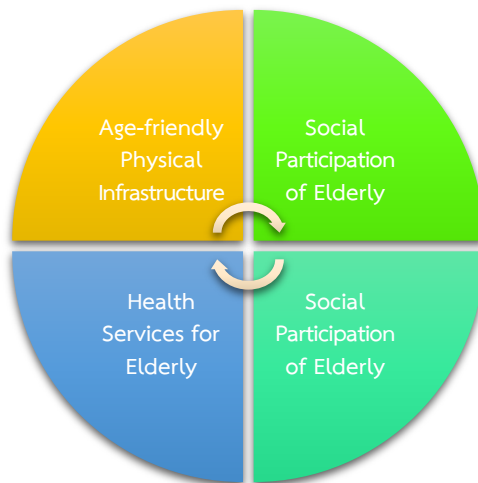

Figure 1. The proposed model for age-friendly city development in Surat Thani Municipality

อภิปรายผล

จากผลการศึกษาสถานการณ์และความต้องการของการพัฒนารูปแบบเมืองที่เป็นมิตรต่อผู้สูงอายุในพื้นที่เทศบาลนครสุราษฎร์ธานี มีประเด็นสำคัญที่นำมาอภิปรายผล ดังนี้

1. สถานการณ์ปัจจุบันของเมืองที่เป็นมิตรต่อผู้สูงอายุ สถานการณ์โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย = 3.24) สะท้อนให้เห็นว่าเทศบาลนครสุราษฎร์ธานียังต้องพัฒนาในหลายด้านเพื่อให้เป็นเมืองที่เป็นมิตรต่อผู้สูงอายุอย่างแท้จริง ด้านที่มีการพัฒนามากที่สุดคือด้านบริการชุมชนและสุขภาพ (ค่าเฉลี่ย = 3.54) ซึ่งสอดคล้องกับนโยบายของประเทศไทยที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาระบบบริการสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุ โดยเฉพาะการพัฒนา ระบบการดูแลผู้สูงอายุระยะยาว (long-term care) ตามแผนผู้สูงอายุแห่งชาติฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2565-2579) (National Committee on the Elderly, 2021) การที่ ด้านบริการชุมชนและสุขภาพได้รับการประเมินในระดับสูงอาจเป็นผลมาจากการดำเนินงานของเทศบาลนครสุราษฎร์ธานีที่ให้ความสำคัญกับการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุ โดยมีการจัดตั้งศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตและส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุ (ศพอส.) และการให้บริการตรวจสุขภาพประจำปี สอดคล้อง

กับผลการศึกษาของ Jensantikul (2023) ที่พบว่า การจัดสวัสดิการด้านสุขภาพอนามัยสำหรับผู้สูงอายุ ในจังหวัดขอนแก่นเป็นไปตามหลักความเสมอภาค โดยมีการดำเนินงานผ่านกลไกหลายระดับตั้งแต่ระดับชาติ ระดับกระทรวง และระดับท้องถิ่น

แนวทางการพัฒนาระบบบริการสุขภาพ และชุมชนจากต่างประเทศ จากการทบทวนวรรณกรรม พบว่าประเทศที่ประสบความสำเร็จในการพัฒนาเมืองที่เป็นมิตรต่อผู้สูงอายุมีแนวทางที่น่าสนใจ ในประเทศญี่ปุ่น ได้พัฒนา “community-based integrated care system” หรือระบบดูแลแบบบูรณาการในชุมชน ที่มุ่งเน้นการดูแลผู้สูงอายุในพื้นที่ที่คุ้นเคยตามแนวคิด “aging in place” โดยมี ศูนย์บริการผู้สูงอายุในชุมชนทำหน้าที่เป็นศูนย์กลาง ในการให้คำปรึกษา ประเมินความต้องการ และประสานบริการต่าง ๆ รวมถึงการพัฒนาบริการดูแลระยะยาว (long-term care) ที่ผสมผสานระหว่าง บริการที่บ้าน บริการกลางวัน และบริการพักระยะสั้น (Phillipson and Buffel, 2020) ในภูมิภาคยุโรป มีการพัฒนา “integrated care” หรือการดูแลแบบบูรณาการที่เชื่อมโยงบริการสุขภาพ บริการสังคม และบริการชุมชนเข้าด้วยกัน โดยจัดทำ “one-stop service center” ที่ผู้สูงอายุสามารถเข้าถึงบริการ

ต่าง ๆ ได้ในทีเดียว ช่วยลดภาระในการเดินทางและเพิ่มประสิทธิภาพในการประสานงาน (Buffel *et al.*, 2018)

แนวทางเหล่านี้สามารถนำมาประยุกต์ใช้กับเทศบาลนครสุราษฎร์ธานีได้ โดยพัฒนาศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตและส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุ (ศพอส.) ที่มีอยู่ให้เป็น “ศูนย์บริการเบ็ดเสร็จ” ที่ผู้สูงอายุสามารถเข้าถึงบริการด้านสุขภาพ สวัสดิการสังคม และกิจกรรมทางสังคมได้ในทีเดียว รวมถึงการพัฒนาระบบดูแลผู้สูงอายุที่บ้านให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยจัดทำทีมสหวิชาชีพเคลื่อนที่ (mobile team) เพื่อให้บริการแก่ผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงหรือเดินทางลำบาก

อย่างไรก็ตาม การพัฒนาสถานประกอบการดูแลผู้สูงอายุในพื้นที่เทศบาลนครสุราษฎร์ธานี ควรคำนึงถึงความสัมพันธ์ระหว่างจำนวนผู้สูงอายุกับการจัดตั้งสถานดูแล ดังที่ Nonthanam and O-in (2025) พบว่าสถานประกอบการดูแลผู้สูงอายุมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญกับจำนวนประชากรผู้สูงอายุในกรุงเทพมหานคร ($R = 0.513$, $P\text{-value} = 0.0003$) ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการวางแผนจัดตั้งสถานดูแลควรพิจารณาจากความหนาแน่นของประชากรผู้สูงอายุในแต่ละพื้นที่ เพื่อให้เกิดความเหมาะสมและเพียงพอต่อความต้องการ

นอกจากนี้ การดูแลผู้สูงอายุที่มีปัญหาสุขภาพเฉพาะ เช่น ผู้ที่เป็นอัมพาตจากโรคหลอดเลือดสมอง ควรมีการดูแลแบบองค์รวมในทุกระดับ ดังที่ Suriyakhup *et al.* (2025) ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการดูแลที่ครอบคลุมตั้งแต่ระดับบุคคล (การฟื้นฟูร่างกายและจิตใจด้วยกรรมวิธีการแพทย์แผนไทย) ระดับครอบครัว (การนำวิถีชุมชนเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในกระบวนการรักษา) และระดับสังคม (การสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับผู้นำชุมชนด้วยกระบวนการจิตอาสา) ซึ่งสอดคล้องกับข้อเสนอแนะในการพัฒนาระบบบริการสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุในพื้นที่เทศบาลนครสุราษฎร์ธานี ที่ควรมีการบูรณาการระหว่างภาคส่วนต่าง ๆ

2. ความต้องการในการพัฒนาด้านการขนส่ง ความต้องการโดยรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 4.27) โดยด้านที่มีความต้องการสูงสุดคือด้านการขนส่ง (ค่าเฉลี่ย = 4.58) ซึ่งสอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบันที่พบว่าด้านการขนส่งเป็นด้านที่มีการพัฒนาน้อยที่สุด แสดงให้เห็นว่าผู้สูงอายุให้ความสำคัญกับการเดินทางที่สะดวกและปลอดภัย เนื่องจากการเดินทางเป็นปัจจัยพื้นฐานที่จะช่วยให้ผู้สูงอายุสามารถเข้าถึงบริการต่าง ๆ และมีส่วนร่วมในสังคมได้

ผลการศึกษาพบว่า ความสะดวกในการเดินทางเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความต้องการเข้าสู่บ้านพักคนชรา โดยผู้สูงอายุให้ความสำคัญกับการเข้าถึงสถานพยาบาลและสถานที่ให้บริการต่าง ๆ ได้อย่างสะดวก ผลการศึกษาดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดของ Buffel *et al.* (2018) ที่เสนอว่า การพัฒนาระบบขนส่งสาธารณะที่เหมาะสมและเข้าถึงได้ง่ายเป็นหนึ่งในองค์ประกอบสำคัญของเมืองที่เป็นมิตรต่อผู้สูงอายุ เพราะส่งผลโดยตรงต่อความเป็นอิสระและคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ

แนวทางการพัฒนาระบบขนส่งสาธารณะจากต่างประเทศ ในประเทศญี่ปุ่น ได้พัฒนาระบบขนส่งสาธารณะที่คำนึงถึงผู้สูงอายุอย่างครอบคลุม ได้แก่ การออกแบบรถไฟและรถบัสที่มีพื้นต่ำ (low-floor) ลดความแตกต่างระหว่างพื้นรถกับชานชาลา มีที่นั่งสำหรับผู้สูงอายุและราวจับที่เหมาะสม รวมถึงมีระบบป้ายและประกาศเสียงที่ชัดเจน (Phillipson and Buffel, 2020) นอกจากนี้ ญี่ปุ่นยังจัดบริการขนส่งชุมชน (community bus) ที่วิ่งเป็นเส้นทางสั้น ๆ ในละแวกบ้าน เชื่อมต่อกับศูนย์บริการต่าง ๆ เช่น โรงพยาบาล ตลาด และศูนย์ชุมชน เพื่อรองรับแนวคิด “aging in place” (Buffel *et al.*, 2018)

ในภูมิภาคยุโรป หลายเมืองได้จัดทำ “mobility card” หรือบัตรเดินทางสำหรับผู้สูงอายุที่ให้สิทธิประโยชน์พิเศษ เช่น ค่าโดยสารลดราคา หรือฟรีในบางช่วงเวลา การให้บริการรถรับ-ส่งตาม

ความต้องการ (demand-responsive transport) สำหรับพื้นที่ที่การเดินทางไม่สะดวก และการฝึกอบรมพนักงานขับรถให้มีความเข้าใจและทักษะในการบริการผู้สูงอายุอย่างเหมาะสม (Plouffe and Kalache, 2010) การพัฒนาเหล่านี้มุ่งเน้นไปที่การลดอุปสรรคในการเดินทาง เพิ่มความมั่นใจ และส่งเสริมความเป็นอิสระของผู้สูงอายุ

แนวทางเหล่านี้สามารถนำมาประยุกต์ใช้กับเทศบาลนครสุราษฎร์ธานีได้ โดยการจัดหารถโดยสารสาธารณะที่มีพื้นที่ต่ำ (low-floor bus) หรือปรับปรุงรถสองแถวที่มีอยู่ให้มีการติดตั้งราวจับที่เหมาะสม ที่นั่งสำหรับผู้สูงอายุ และบันไดที่มีความสูงเหมาะสม การพัฒนาเส้นทางรถประจำทางที่ครอบคลุมทุกชุมชน โดยเฉพาะเชื่อมต่อกับโรงพยาบาล ตลาด และศูนย์บริการต่าง ๆ รวมถึงการจัดอบรมพนักงานขับรถให้มีจิตสำนึกและทักษะในการบริการผู้สูงอายุ การจัดทำบัตรโดยสารสำหรับผู้สูงอายุที่มีอัตราพิเศษหรือฟรีก็เป็นอีกทางเลือกหนึ่ง ที่ส่งเสริมการเข้าถึงบริการขนส่ง

นอกจากนี้ การพัฒนาด้านการขนส่งควรคำนึงถึงความหลากหลายของความต้องการของผู้สูงอายุที่มีภาวะสุขภาพแตกต่างกัน เช่น ผู้สูงอายุที่สามารถช่วยเหลือตนเองได้อาจต้องการระบบขนส่งสาธารณะที่สะดวก ในขณะที่ผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงอาจต้องการบริการรถรับ-ส่งเฉพาะ ดังที่ Jensantikul (2023) ชี้ให้เห็นว่าการจัดสวัสดิการควรคำนึงถึงความสามารถของผู้สูงอายุแต่ละกลุ่ม

3. รูปแบบเมืองที่เป็นมิตรต่อผู้สูงอายุในบริบทของเทศบาลนครสุราษฎร์ธานี รูปแบบเมืองที่เป็นมิตรต่อผู้สูงอายุในพื้นที่เทศบาลนครสุราษฎร์ธานีที่เสนอในการศึกษานี้ ประกอบด้วย 4 มิติหลัก ได้แก่ 1) การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางกายภาพที่เป็นมิตรต่อผู้สูงอายุ 2) การส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางสังคมของผู้สูงอายุ 3) การพัฒนาระบบบริการสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุ และ 4) การส่งเสริมการเข้าถึงดิจิทัลสำหรับผู้สูงอายุ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดเมืองที่เป็นมิตรต่อผู้สูงอายุขององค์การอนามัยโลก

(World Health Organization, 2007) ที่เสนอกรอบแนวคิด 8 ด้าน ได้แก่ พื้นที่กลางแจ้งและอาคารสถานที่ การคมนาคมขนส่ง ที่อยู่อาศัย การมีส่วนร่วมทางสังคม การเคารพและการรวมกลุ่มทางสังคม การมีส่วนร่วมในกิจกรรมพลเมืองและการจ้างงาน การสื่อสารและสารสนเทศ และบริการชุมชนและสุขภาพ

อย่างไรก็ตาม รูปแบบในการศึกษานี้มีความแตกต่างจากแนวคิดเดิมโดยมีการเพิ่มมิติด้านการส่งเสริมการเข้าถึงดิจิทัลสำหรับผู้สูงอายุ ซึ่งเป็นประเด็นที่มีความสำคัญมากขึ้นในยุคดิจิทัล โดยเฉพาะภายหลังสถานการณ์การแพร่ระบาดของ COVID-19 ที่ทำให้การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการเข้าถึงบริการต่าง ๆ มีความจำเป็นเพิ่มขึ้น สอดคล้องกับ Buffel *et al.* (2018) ที่เสนอว่าเมืองที่เป็นมิตรต่อผู้สูงอายุในยุคปัจจุบันควรมีการบูรณาการทั้งการพัฒนาเชิงพื้นที่ (space-oriented development) และการพัฒนาเชิงคน (people-oriented development) ซึ่งรวมถึงการพัฒนาทักษะดิจิทัลให้แก่ผู้สูงอายุด้วยการพัฒนาความรู้ด้านดิจิทัล (digital literacy) สำหรับผู้สูงอายุในยุโรปได้รับการส่งเสริมอย่างจริงจังโดยจัดอบรมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศพื้นฐาน เช่น การใช้สมาร์ทโฟน การเข้าถึงข้อมูลข่าวสารออนไลน์ และการใช้บริการภาครัฐทางอิเล็กทรอนิกส์ เพื่อลดช่องว่างทางดิจิทัล (digital divide) (Buffel *et al.*, 2018) ซึ่งเทศบาลนครสุราษฎร์ธานีควรนำแนวทางนี้มาประยุกต์ใช้ด้วย

นอกจากนี้ การพัฒนาเมืองที่เป็นมิตรต่อผู้สูงอายุในบริบทของเมืองรองอย่างเทศบาลนครสุราษฎร์ธานีอาจมีความแตกต่างจากเมืองหลักอย่างกรุงเทพมหานคร ดังที่ Nonthanam and O-in (2025) ศึกษาในบริบทของกรุงเทพมหานครซึ่งเป็นเมืองขนาดใหญ่ที่มีความหนาแน่นของประชากรสูงและพบว่าสถานประกอบการดูแลผู้สูงอายุมีความสัมพันธ์กับจำนวนผู้สูงอายุอย่างมีนัยสำคัญ ในขณะที่เทศบาลนครสุราษฎร์ธานีอาจต้องเผชิญกับข้อจำกัดด้านทรัพยากรและความพร้อมของ

โครงสร้างพื้นฐานที่แตกต่างไป ดังนั้น การพัฒนาจึงควรปรับให้สอดคล้องกับบริบทท้องถิ่น โดยอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วนทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม และตัวผู้สูงอายุเอง การพัฒนาควรเป็นไปตามขั้นตอน (step-by-step approach) โดยเริ่มจากด้านที่มีความเร่งด่วนและสามารถดำเนินการได้ก่อน เช่น การปรับปรุงระบบขนส่งสาธารณะและการพัฒนาพื้นที่สาธารณะ ก่อนที่จะขยายไปสู่ด้านอื่น ๆ

สุดท้ายนี้ การมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุในการออกแบบและพัฒนาเมืองเป็นปัจจัยสำคัญที่จะช่วยให้การพัฒนาตอบสนองต่อความต้องการที่แท้จริงของผู้สูงอายุ ซึ่งสอดคล้องกับหลักการพัฒนาที่ยั่งยืนที่เน้นการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกกลุ่ม โดยเฉพาะผู้ที่ได้รับผลกระทบโดยตรงจากการพัฒนา การจัดตั้งคณะทำงานหรือคณะกรรมการพัฒนาเมืองที่เป็นมิตรกับผู้สูงอายุที่มีตัวแทนจากทุกภาคส่วน รวมถึงตัวแทนผู้สูงอายุเอง จะช่วยให้การพัฒนามีความยั่งยืนและตอบสนองต่อความต้องการที่แท้จริงของผู้สูงอายุในพื้นที่เทศบาลนครสุราษฎร์ธานี

สรุป

การศึกษาสถานการณ์และความต้องการของการพัฒนารูปแบบเมืองที่เป็นมิตรต่อผู้สูงอายุในพื้นที่เทศบาลนครสุราษฎร์ธานี มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสถานการณ์ปัจจุบัน ความต้องการของผู้สูงอายุ และเสนอแนวทางการพัฒนาเมืองที่เป็นมิตรต่อผู้สูงอายุ ผลการศึกษาพบว่า สถานการณ์ปัจจุบันโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย = 3.24) โดยด้านบริการชุมชนและสุขภาพมีการพัฒนาสูงสุด (ค่าเฉลี่ย = 3.54) ขณะที่ด้านการขนส่งมีการพัฒนาต่ำสุด (ค่าเฉลี่ย = 2.89) ความต้องการในการพัฒนาโดยรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 4.27) โดยผู้สูงอายุต้องการการพัฒนาด้านการขนส่งมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย = 4.58) รองลงมาคือด้านบริการชุมชนและสุขภาพ (ค่าเฉลี่ย = 4.45) และพื้นที่

สาธารณะและอาคาร (ค่าเฉลี่ย = 4.35) ผู้วิจัยเสนอรูปแบบการพัฒนา 4 มิติหลัก ได้แก่ การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางกายภาพ การส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางสังคม การพัฒนาระบบบริการสุขภาพ และการส่งเสริมการเข้าถึงดิจิทัล ข้อเสนอแนะสำคัญคือ เทศบาลควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาระบบขนส่งสาธารณะและปรับปรุงพื้นที่สาธารณะตามหลักการออกแบบสากล สำหรับการวิจัยครั้งต่อไปควรศึกษาเปรียบเทียบกับเทศบาลอื่น ศึกษาการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ และประเมินผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในระยะยาว

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณมหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานีที่สนับสนุนทุนวิจัยประจำปีงบประมาณ 2567 เทศบาลนครสุราษฎร์ธานีที่อนุเคราะห์ข้อมูลและอำนวยความสะดวกในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้สูงอายุ ผู้นำชุมชน เจ้าหน้าที่ภาครัฐ และผู้เชี่ยวชาญทุกท่านที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามและให้สัมภาษณ์ รวมทั้งผู้ทรงคุณวุฒิที่ให้คำแนะนำอันเป็นประโยชน์ต่อการวิจัยครั้งนี้

เอกสารอ้างอิง

- Best, J. W. 1977. Research in Education. 3rd ed. Prentice-Hall, New Jersey. 442 p.
- Buffel, T., S. Handler and C. Phillipson. 2018. Age-friendly Cities and Communities: A Global Perspective. Policy Press, Bristol. 320 p.
- Dorling, D. 2021. World population prospects at the UN: our numbers are not our problem? pp. 129-154. In: C. Deeming (ed.). The Struggle for Social Sustainability: Moral Conflicts in Global Social Policy. Policy Press, Bristol.
- Jensantikul, N. 2023. Achievement on policy implementation relating to social welfare management for equality of

- elderly in Khon Kaen province. Journal of Community Development and Life Quality 11(3): 260-269. (in Thai)
- Keawsomnuk, P. 2022. The relationship between age-friendly cities and community development in a Thai context. Journal of Community Development Research (Humanities and Social Sciences) 15(1): 88-97. (in Thai)
- Krannich, A. L. and D. Reiser. 2019. The United Nations sustainable development goals 2030. pp. 1-5. In: Encyclopedia of Sustainable Management. Springer International Publishing, Cham.
- National Committee on the Elderly. 2021. The Second National Plan on the Elderly (2021-2032). Office of the National Economic and Social Development Council, Bangkok. 124 p. (in Thai)
- Nonthanam, N. and S. O-in. 2025. Relationship between the distribution of the elderly and social welfare in Bangkok. Journal of Community Development and Life Quality 13(2): 142-150. (in Thai)
- Phillipson, C. and T. Buffel. 2020. Developing age-friendly cities: Policy opportunities and challenges. Journal of Elder Policy 1(1): 137-154.
- Plouffe, L. and A. Kalache. 2010. Towards global age-friendly cities: Determining urban features that promote active aging. Journal of Urban Health 87(5): 733-739.
- Surat Thani Municipality. 2021. Annual report 2020. Surat Thani Municipality, Surat Thani. 128 p. (in Thai)
- Surat Thani Provincial Public Health Office. 2020. Health profile of Surat Thani province 2020. Surat Thani Provincial Public Health Office, Surat Thani. 156 p. (in Thai)
- Suriyakhup, W., P. Ngoenngam, T. Chaichana, S. Polnarat and P. Sittthisradoo. 2025. Development guidelines for the quality of life of the paralyzed elderly stroke patients using Thai traditional medicine. Journal of Community Development and Life Quality 13(2): 151-164. (in Thai)
- The National Commission for the Protection of Human Subjects of Biomedical and Behavioral Research. 1979. The Belmont Report: Ethical Principles and Guidelines for the Protection of Human Subjects of Research. Department of Health, Education, and Welfare, Washington, D.C. 23 p.
- World Health Organization. 2007. Global Age-friendly Cities: A Guide. World Health Organization, Geneva. 82 p.
- Yamane, T. 1973. Statistics: An Introductory Analysis. 3rd ed. Harper and Row, New York. 1130 p.